

TEKSTİL VE MÜHENDİS
(Journal of Textiles and Engineer)

<http://www.tekstilvemuhendis.org.tr>

Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayiinin Mevcut Durumu ve Gelişimi

The Current Situation and Development of Textile Industry and Apparel Industry in Turkey

Seval UYANIK¹, R. Tuğrul OĞULATA²

¹Gaziantep Üniversitesi, Tekstil Mühendisliği Bölümü, Gaziantep, Türkiye

²Çukurova Üniversitesi, Tekstil Mühendisliği Bölümü, Balcalı-Adana, Türkiye

Online Erişime Açıldığı Tarih (Available online): 31 Aralık 2013 (31 December 2013)

Bu makaleye atıf yapmak için (To cite this article):

Seval UYANIK, R. Tuğrul OĞULATA (2013): Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayiinin Mevcut Durumu ve Gelişimi, Tekstil ve Mühendis, 20: 92, 59-78.

For online version of the article: <http://dx.doi.org/10.7216/130075992013209206>

TÜRK TEKSTİL VE HAZIR GİYİM SANAYİİNİN MEVCUT DURUMU VE GELİŞİMİ

Seval UYANIK^{1*}
R. Tuğrul OĞULATA²

¹Gaziantep Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, Tekstil Bölümü, Gaziantep, Türkiye
²Çukurova Üniversitesi Tekstil Mühendisliği Bölümü, Balcalı-Adana, Türkiye

Gönderilme Tarihi / Received: 22.07.2013

Kabul Tarihi / Accepted: 11.12.2013

ÖZET: Tekstil ve hazır giyim sanayi ülkemizin ekonomik kalkınma sürecinde önemli rol oynayan bir sanayi dalıdır. Dünya Ticaret Örgütü verilerine göre 2009 yılında yaklaşık 526 milyar dolar olan tekstil ve hazır giyim sektörü ihracatı 2010 yılında 602 milyar dolara yükselmiştir. İki sektörün 2010 yılında dünya ticaretindeki payı %4,1 olarak gerçekleşmiştir. Ülkemiz ise dünya tekstil ve hazır giyim ihracatında %3,6'lık bir paya sahiptir. GSYH içindeki payı, dış ticaret potansiyeli, istihdam gibi parametrelerde ülkemizde ilk sıralarda olan sektörler ülkemizi küresel pazarda da ön sıralara taşımaktadır. Türkiye işgücü, hammadde ve pazarlama faktörleri dikkate alındığında Çin, Hindistan ve Güney Kore ile birlikte dünyanın en rekabetçi ülkeleri arasında yer almaktadır. Türkiye ekonomisi içinde çok güçlü bağlantıları olan bu sektördeki gelişmelerin tüm ekonomiyi etkilemesi kaçınılmazdır. Küresel rekabet koşulları altında ve rakip ülkelerin sektörlere tanıdığı pozitif katkılar göz önünde bulundurulduğunda bu sektör gücünün sürdürülmesi büyük önem taşımaktadır. Söz konusu sektörlerin tarihsel gelişimleri de dikkate alınarak yapılan bu çalışmada tekstil ve hazır giyim sektörlerinin değişik açılardan mevcut durumu güncel istatistikî bilgilerle ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekstil, hazır giyim, ihracat, ithalat

THE CURRENT SITUATION AND DEVELOPMENT OF TEXTILE INDUSTRY AND APPAREL INDUSTRY IN TURKEY

ABSTRACT: The industry sector of textile and clothing has an important role in the economical development of Turkey. Export of textile and clothing increased to 602 billion dollar in 2010 from 526 billion dollar in 2009 as indicated by World Trade Organisation. The share of textiles and clothing in world trade of 2010 became 4,1% and Turkey has 3,6% share in world trade of textile and clothing. Textile and clothing industry is placed near the top in terms of parameters such as its share in GNP, foreign trade potential, employment in Turkey and has been increased to first rows in global trades. Turkey is between the best competitive countries of the World with China, India and South Korea considering labor force, raw material and marketing factors. The developments in textile and clothing industry sectors have unavoidable effect on all of Turkish economy because of their very strong connections within the country's economic dynamics. The sustainability of the power of these sectors has high importance under such global competitive circumstances when positive contributions of competitor countries are considered. In this study, the current situation of textile sector and clothing sector in Turkey is demonstrated with updated statistical information considering also historical developments of these sectors.

Keywords: Textile, clothing, export, import.

* Sorumlu Yazar/Corresponding Author: uyanik@gantep.edu.tr

DOI: 10.7216/130075992013209206, www.tekstilvemuhendis.org.tr

1.GİRİŞ

1.1.Türk Tekstil Endüstrisinin Gelişimi

Türkiye'deki tekstil üretimi Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş dönemlerine hatta Selçuklu dönemine kadar uzanır. Bu dönemlerde Avrupa'ya ulaşan Türk kumaşları büyük beğeni toplar. Özellikle 16. ve 17. yüzyılda tekstil üretimi oldukça yaygın ve ileri düzeyde yapılmakta idi. Dokuma konusunda Denizli ve Tokat, ipekli ürünler konusunda da Bursa bölgesinde küçük işletmeler halinde üretim yapılmıştır. İmparatorluğun son yıllarına kadar sanayinin tekstil üzerine kurulu olması sektörün önemini bir göstergesidir. Ancak, endüstri dönemini tamamlayan Avrupa karşısında yalnızca tekstilde değil diğer sektörlerde de ülkenin rekabet gücü azalır ve diğer sektörlerle birlikte tekstil sektörü de gerileme sürecine girer [1].

Cumhuriyet dönemiyle, 1933'lü yıllarda ülkede ilk kurulan endüstri dalı tekstil olur ve önce kamu daha sonra da özel sektör firmaları iplik, dokuma ve terbiye işletmeleri kurarlar. En temel hammadde pamuğun Türkiye'de önemli miktarda yetiştiriliyor olması, izleyen yıllarda ülkede tekstil sektörünün daha da gelişmesine hizmet etmiştir[1].Kayseri'de kurulan ilk Sümerbank fabrikası ile modern anlamda tekstil sektörünün ilk temelleri atılır. Burada çalışacak elemanların birçoğu yurtdışında eğitim görür. Anadolu'nun pek çok yerinde kurulan fabrikalar bir yandan istihdam sağlayıp, işçi, teknik eleman ve kadrolar yetiştirirken diğer yandan kuruldukları bölgedeki sosyal yaşantıyı da geliştirir. Bir zamanlar iplik ve bez ithalatı yapan Türkiye, pamuk üretiminden iplik üretimine geçerek katma değerli ürünler üretmeye başlar [1].

Sektörde, 1950'li yıllardan sonra özel sektörün öncülüğünde gelişim başlar ve 1960'lerden sonra sentetik elyaf üretimine başlanır. Planlı dönemde uygulanan ithal ikamesi politikası ve teşvik tedbirlerinin de katkısıyla 1960-70 yılları arasında sektörde daha ileri teknoloji kullanılmaya ve işlenmiş ürün imal edilmeye başlanır [1]. Geniş bir ürün yelpazesi olan ve çok sayıda fabrikayı bünyesinde barındıran Sümerbank, tarafından 1972'de Bursa'da Tekstil Araştırma ve Eğitim Merkezi (TEAM) kurulur. Her seviyede teknik eleman eğitimi, her türlü tekstil maddesinin analiz ve testlerinin yapılması konusunda faaliyetlerini sürdüren bu merkez o dönemlerde sektöre oldukça faydalı olmuştur. 1970'li yıllardan sonra Sümerbank hantallaşır, gerekli esneklik ve teknolojik yeniliklere uyum sağlayamaz ve günün pazar koşullarına ayak uyduramaz hale gelir. Bu

olumsuzluğa rağmen Sümerbank, Türkiye tekstil sektörünün gelişmesinde tarihi bir görevi yerine getirmiş ve ticari hayatı boyunca özel sektöre teknik eleman, kalifiye işçi ve insan kaynakları yaratan bir okul olmuştur [1].

1970'lerde görülen sanayileşme çabaları Türkiye'de modern tekstil sanayinin kurulmasını sağlar. 1980 yılından sonra uygulanan, serbest piyasa ekonomisine dayalı dışa açılma ve ihracatı teşvik politikaları ile birlikte, özellikle 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren tekstil ve hazır giyim ihracatı önemli oranda artmış ve ihracatın en önemli kalemi haline gelmiştir [1]. 1990'lı yıllarda sanayinin büyüme hızı ortalamasının çok üzerinde seyretmiş, Avrupa kotalarına rağmen, düşük maliyetli vasıflı işgücü, düşük maliyetli hammadde ve Türk firmalarının esnekliği sayesinde Türk tekstil ve hazır giyim sanayi Avrupa'nın en büyük ithalat ortağı haline gelmiştir. Bu dönemde toplam ihracat içindeki sektörün payı % 40'a kadar çıkmıştır. 1980'li yılların başında daha çok iplik, elyaf, kumaş gibi tekstil mamulleri ihraç eden Türkiye, 1984 yılından sonra daha fazla konfeksiyon mamulü ihraç etmeye başlamış, daha uç ürün olması nedeniyle toplam katma değeri tekstil mamullerinden yüksek olan konfeksiyon mamullerinin ihracatı 1990'lı yıllarda artarak devam etmiş ve sektörün üretim, ihracat ve istihdam içinde önemi artmıştır [1].

Ülkenin coğrafi konumu, taşımacılık maliyetlerinin düşük olması ve teslimat sürelerinin kısalması sonucunu doğurmuş ve bu faktör büyük bir rekabet üstünlüğü sağlamıştır. Özellikle hazır giyim sektörünün Türk dış ticaretinde yarattığı ivme ve ekonomiye katkısı sektörü, Türkiye'nin "**lokomotif sektörü**" durumuna getirmiş ve sektör son yıllara kadar bu sıfatla anılmaya devam etmiştir [1].

Türkiye 1970'lerde sadece ham pamuk ihraç ederken 1990'larda Avrupa'ya en büyük hazır giyim ve tekstil ihracatçısı konumuna yükselmiştir. Bu dönemde Türkiye dünyanın en büyük altıncı tekstil ve hazır giyim ihracatçısı olurken İtalya'nın ardından Avrupa'nın ikinci büyük tedarikçisi konumuna gelmiştir [1]. Türkiye'nin 1996 yılında Gümrük Birliği'ni tamamlaması, AB düzenlemelerine uyumu da beraberinde getirmiştir. Bu gelişme sektördeki yatırımlarda ve ihracatta artış, yüksek kalite ve istihdamda büyüme beklentilerini de gündeme taşımıştır. Bu eğilim AB pazarının yavaşladığı dönemde bile Türk üreticilerin yatırımlarına devam etmesi sonucunu doğurmuştur[1]. Bu gelişmelere ek olarak Rusya, Ukrayna, Doğu Avrupa ve diğer eski

Sovyet ülkelerine yönelik tekstil ve hazır giyim ihracatı artmış, **bavul ticareti** olarak adlandırılan bir süreç başlamıştır. 1996 yılında bavul ticareti 8,8 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Ancak 1997 yılında AB aday üyeleri, ithalat vergileri ve kotalardan muaf tutulmuş ve Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan gibi ülkelerden Almanya'ya yapılan ihracat Türk üreticiler üzerinde olumsuz etki yaratmıştır. 1999 yılında Türkiye ilk defa ihracatında 30 yıl sonra bir düşüşle karşılaşmıştır. Bu düşüşte yaşanan deprem felaketinin, ekonomik sorunların, dünya piyasalarında yaşanan ekonomik çalkantının ve döviz kurlarındaki dalgalanmaların da etkisi olmuştur[1].

Bununla beraber Türk tekstil ve hazır giyim sanayi son otuz yıl içerisinde gerek sanayileşme gerekse pazar oluşumunda ülke ekonomisinde hayati rol oynamıştır. Sektör, 1980'lerden bu yana ülke gelişimde etkili olmaktadır ve bu nedenle ekonomik göstergeler içerisindeki payı ile ülkenin temel sanayilerden biri olarak kabul edilmektedir[1]. Bu gelişmeler sonucunda Türkiye'nin dünya pazarlarındaki payı artmış ve dünya tekstil ihracatındaki payı %3, dünya hazır giyim ihracatındaki payı ise %5 civarında gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle, Türkiye 2005 yılı verilerine göre dünyanın en büyük 4. hazır giyim tedarikçisi ve 11. tekstil tedarikçisidir. Türk tekstil ve hazır giyim sektörünün ihracat hacmi 1980 ile 2007 yılları arasında büyük bir artış göstererek, Türkiye'nin toplam ihracatı içerisinde %22,6 oranında bir paya sahip olmuştur.

Buraya kadar büyüme ve ihracat durumlarının ele alındığı sektör diğer hususlar açısından da önemli faktörleri içermektedir. Türk tekstil ve hazır giyim sanayi, destekleyici sektörlerdeki istihdamla birlikte yaklaşık 2 milyon çalışmanı nedeniyle sosyal bir rol de üstlenmektedir. Sektördeki gerçek istihdam sayısını belirlemek; küçük firma sayısının çokluğu, taşeron işletmeler ve sektörde ihtisaslaşmada sınırların çizilmesinin çok zor olması nedeniyle imkânsız olmakla beraber diğer imalat sanayileri ile karşılaştırıldığında en yüksek istihdam sağlayan sektör olarak öne çıkmaktadır[1].

Geçen yıllar yatırım olarak tekstil sektörünü özel sektör açısından en cazip sektörlerden biri haline getirmiştir. 1950'li yıllarda başlayan özel sektör yatırımları zaman içinde gelişmiş, zamanla kamunun bu alanda üretici rolü azalmıştır. 1952 yılında sektör üretimi içinde % 28 olan özel sektör payı 1962 yılında % 62'ye, 1990 yılında ise % 90'ın üzerine çıkmıştır. Halen kamunun bu sektörde payı % 1'in altındadır[1].

Bugün büyük bir tekstil endüstrisi olan Türkiye, üretim makineleri ve tekstil endüstrisinde kullanılan kimyasal maddeler açısından ise büyük ölçüde dışa bağımlı durumdadır [1]. Yıllar içinde gerekli Ar-Ge çalışmalarının ve geniş bir alanı kapsayan tekstil endüstrisinin yalnızca tekstil üretimi konusuna ağırlık vermesi yüzünden bu duruma düşmüştür. Diğer yandan gelişmiş ülkelere baktığımızda, uzun yıllar boyunca araştırma kaynaklarının büyük bir bölümünün tekstil lif üretimi, makine üretimi ve kimyasal üretimine ayrıldığı görülür. En az kaynak ise tekstil üretimine ayrılır. Tekstil üretimi ise Türkiye'de tekstil endüstrisinin hemen hemen tümünü kapsamaktadır [1].

Yapısı itibariyle tekstil sektörü elyaftan başlayarak iplik, dokuma, örme, boya-baskı ve terbiye işlemlerini kapsar. Yapılan işin niteliği itibariyle tekstil sektörü sermaye yoğun bir sektördür ve

- Tekstil üretimi,
- Tekstil kimyasal lif üretimi,
- Tekstil makine üretimi,
- Tekstil kimyasal madde ve boyarmadde üretimi,

olarak dört ana grupta sınıflandırılabilir.

Konfeksiyon (hazır giyim) sektörü ise genel olarak kumaşın giysiye dönüştüğü proje, üretim ile satış ve dağıtımın yapıldığı emek yoğun bir sektördür. Son yıllardaki gelişmeler nedeniyle Endüstriyel / Teknik Tekstil ürünleri ve ev tekstili, halı, kilim vb. de tekstil sektörü ilgi alanına girmiştir. Bu iki sektör, tekstil ve hazır giyim sektörleri birbirini tamamlar ve geliştirir [1]. Tekstilin alt sektörleri sermaye-yoğundan emek-yoğuna doğru Şekil 1 de sıralanabilmektedirler:

Şekil 1. Sermaye ve Emek Açısından Tekstil Sektörünün Görünümü[1]

1.2. Sektörün Hammadde ve Üretim Açısından Avantajları

Temel hammaddeler açısından zenginlik: Türkiye, 900 bin ton civarında pamuk üretimi ile dünyanın 6. büyük pamuk üreticisidir. Ayrıca, kayda değer miktarda suni ve sentetik elyaf üretimi yapılmaktadır [2].

Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere ana pazarlara coğrafi yakınlık: Türkiye dünyadaki en büyük tekstil ithalatçılarından olan AB ülkelerine coğrafi olarak en yakın tekstil tedarikçisi ülkelerden birisidir. Coğrafi yakınlık dolayısıyla nakliye sürelerinin kısa oluşu çabuk teslimat ve hızın en önemli belirleyicilerden birisi olduğu yoğun rekabet ortamında Türkiye'ye önemli avantajlar sağlamaktadır [2].

Kalifiye ve eğitilmiş işgücü: Türkiye iyi eğitilmiş ve genç nüfusu ile sektörün işgücü ihtiyacını kolaylıkla karşılayacak insan kapasiteye sahiptir. Mesleki eğitim veren çok sayıda okul bulunmakta olup, mesleki eğitim devlet ve sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen mesleki seminer ve kurslarla takviye edilmektedir [2].

Gelişmiş bir tekstil terbiye sanayi olması: Tekstil sanayimizin sahip olduğu en önemli avantajlardan birisi de Türkiye'de oldukça gelişmiş bir tekstil terbiye sanayinin olmasıdır. Çoğu özel sektör tarafından işletilen tekstil terbiye firmaları son teknolojiyi kullanmakta ve teknolojiye önemli yatırımlar yapmaktadır [2].

Kalite, çevre ve insan sağlığına önem verilmesi, işçilerin çalışma koşulları konusunda hassasiyet: Dünyada çevre ve insan sağlığına verilen önem ve işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi yönünde dünya genelinde artan bilince paralel olarak, tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalarımız da bu konuda gerekli hassasiyeti göstermektedirler. Ayrıca, iş kanunu ve sosyal güvenlik kanunumuz da çalışanların iş koşulları konusunda pek çok düzenleme içermektedir[2].

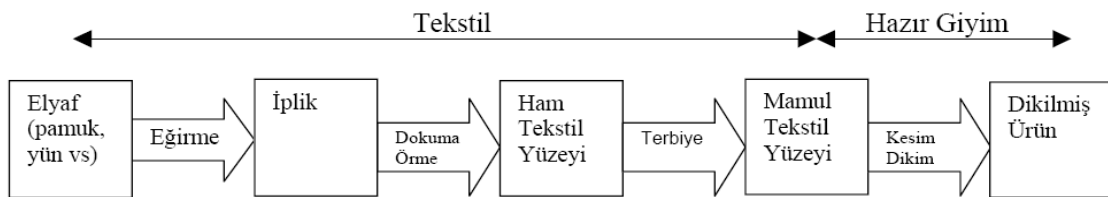
AB ile Gümrük Birliği Anlaşması ve diğer bazı ülkeler ile serbest ticaret anlaşmaları olması: Türkiye 1996 yılı başından itibaren AB ile gümrük birliği uygulamasına geçmiş olup, bunun yanında pek çok ülke ile serbest ticaret anlaşması imzalamıştır. Hâlihazırda, EFTA ülkeleri, İsrail, Romanya, Makedonya, Hırvatistan, Bosna Hersek, Fas, Filistin, Suriye ve Tunus ile Türkiye arasında serbest ticaret anlaşmaları mevcuttur. Ayrıca, Türkiye'de uygulanan liberal ticaret politikaları ve yabancı sermaye yatırımlarına sağlanan kolaylıklar Türkiye'yi cazip bir yatırım ve ticaret alanına dönüştürmektedir[2].

2. TÜRKİYE'DE TEKSTİL ENDÜSTRİSİNİN MEVCUT DURUMU

Tekstil ve hazır giyim sektörü ülkemizin geleneksel sanayi kollarından olup, ihracatta gösterdiği başarı ile sanayide önde gelen vazgeçilemez sektörlerden biridir. Türkiye tekstil ve hazır giyim sektörü halen en fazla dış ticaret fazlası veren sektördür. Buna ek olarak oluşturduğu istihdam ile işsizliğin azalmasına ve toplumun refahına çok ciddi düzeyde katkıları mevcuttur [3]. Tekstil ve hazır giyim sektörü birlikte değerlendirildiğinde ülkemiz GSYH'nın%10'unundan fazlasını sağlamaktadır. Sektörler ürün kalitesi, moda ve eğilimleri belirleme gücüne sahip tasarımları ve yüksek teknoloji itibarıyla dünyada çok özel bir yere sahiptir [3].

2.1. Sektörde Üretim Eğilimleri ve Üretilen Başlıca Ürünler

Tekstil teknolojileri, elyaf ve iplikten üretilen, genellikle esnek (bazı durumlarda esnek olmayabilen) malzemelerin üretim teknolojileri ile bu malzemeleri şekillendirme ve mamul hale getirmede kullanılan teknolojilerdir. Tekstil ve hazır giyim üretimi en geniş haliyle Şekil 2 de özetlenebilir. Bu üretim sürecinin yanı sıra daha farklı bir süreçle dokusuz tekstil yüzeyi de elde edilebilmektedir.

Şekil 2. Tekstil ve Hazır Giyim Sanayinde Üretim Süreci [1]

Şekil 2’de görüldüğü üzere tekstil ve hazır giyim sektörü, elyaf ve ipliği kullanım eşyasına dönüştürecek süreçleri kapsayan işlemleri içerir. Bu tanıma göre; sektör elyaf hazırlama, iplik, dokuma, örgü, boya, baskı, apre, kesim, dikim üretim süreçlerini kapsamaktadır. Elyaftan iplik ve mamul kumaşa kadar olan kısım tekstil, kumaştan giyim eşyası elde edilene kadar olan süreç ise hazır giyim sektörünün içinde değerlendirilmektedir. Sektörün nihai kullanıma yönelik ürünleri çok genel olarak hazır giyim, hazır eşya ve teknik tekstiller olarak gruplandırılmaktadır. Bu kapsamda çorap, kazak, gömlek, pantolon, takım elbise gibi giyim eşyası; perde, çarşaf gibi ev tekstili, halı ve diğer tekstil yer kaplamaları; ağ, ip, kablo, taşıyıcı tekstil bandı, branda, koruyucu bez, filtre, paraşüt, fren bezi, keçe gibi diğer tekstil ürünleri yer almaktadır [3].

Tekstil sanayinin, basit ürünler üreten bir sanayi olarak sanayileşmiş ve bilgi toplumu ülkelerinin terk ettiği, daha ziyade sanayileşmekte olan ülkelere uygun bir sanayi dalı olduğu değerlendirilmesi tam olarak isabetli değildir. Aslında sektörün standart basit ürünlerin üretiminin sanayileşmekte olan ülkelere bırakıldığı, fakat yüksek katma değerli moda-marka ürünlerle, teknik tekstillerin araştırılıp, geliştirilip üretilmesinde sanayileşmiş ve bilgi toplumu ülkelerin söz sahibi olmaya devam etmekte oldukları ve devam edecekleri görülmektedir [3]. Bu gerçekten hareketle sektör, fiyat-maliyet rekabetinden ziyade kalite rekabetinin belirleyici olduğu, üst sınıf yüksek kalitede moda, marka, bilgi bazlı ürünlerin üretildiği ve satıldığı bir yapıya doğru yol almaktadır [3].

2.2. Sektörün Alt Sektörleri ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler

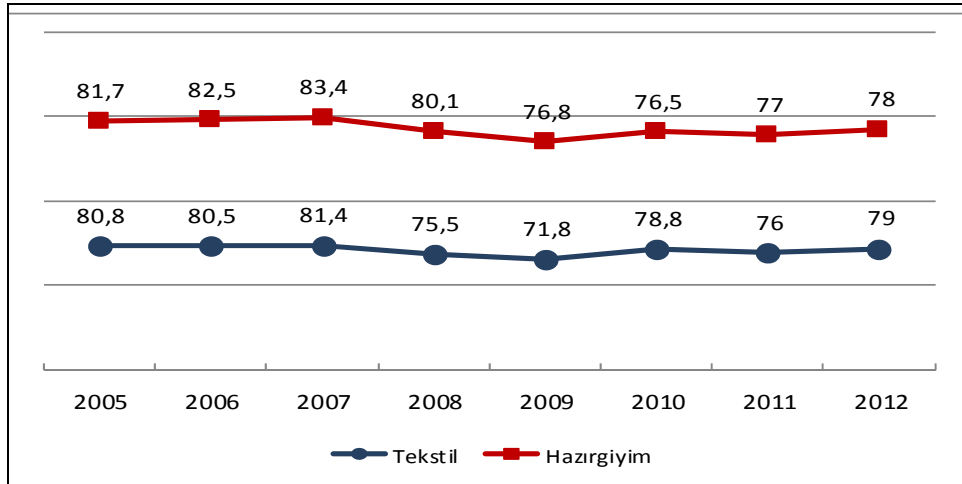
Tekstil sektörü, hazır giyim sektörünün tedarik zinciri içinde yer alan ve geniş kapsamlı üretim yelpazesine sahiptir. Tekstil kendi içinde elyaftan başlayarak mamul maddeye kadar oldukça uzun bir üretim zincirine sahip olup, genel itibarıyla iplik, dokuma, örme, dokusuz yüzey, terbiye, hazır giyim ve konfeksiyon alt sektörleri yan sanayi olarak sayılabilir. Ayrıca tekstil sanayi; otomotivden, inşaat, ağır sanayiden tıba kadar pek çok sektörle teknik açıdan ilişki içindedir [3].

2.3. Sektörün Bölgesel Yapısı ve Kümelermeler

Sektörde iplik üretimi Kahramanmaraş, İstanbul, Adıyaman, Gaziantep, Bursa gibi illerde yoğun olarak yapılırken, Denizli’de havlu, bornoz, ev tekstili, Uşak’ta iplik, battaniye, Çorlu ve Çerkezköy’de tekstil terbiyesi, Adana’da pamuklu dokuma ve terbiye, Gaziantep’te polipropilen, dokusuz yüzey, makine halıcılığı, İstanbul’da konfeksiyon ve örme üretimi ön plana çıkmaktadır [3].

2.4. Sektörün Kapasite Kullanımı

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından Aralık ayında açıklanan verilere göre, tekstil ürünleri imalatında kapasite kullanım oranı 2011 yılının Aralık ayında %76 iken 2012 yılının Aralık ayında %79’a yükselmiştir. Hazır giyim ürünleri imalatında ise kapasite kullanım oranı 2011 yılının Aralık ayında %77 iken 2012 yılının Aralık ayında %78’e yükselmiştir (Şekil 3) [3]. Üretim endeksinde görülen düşme eğilimi kapasite kullanma oranlarında da görülmekte olup, krizden sonraki dönemde kapasite kullanım oranlarında genel bir toparlanma gözlemlenmektedir [3].

Şekil 3. Kapasite Kullanım Oranı (%)

2.5. Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 2010 yılı kayıtlarına göre 10.030.810 zorunlu sigortalı arasında 2.876.529'u imalat sanayinde kayıtlıdır. Bunlardan 14.624 işyerinde 356.477 kişi tekstil imalatında, 28.411 işyerinde 390.140 kişi hazır giyim imalatında istihdam edilmektedir. Buna karşılık kayıt dışılık dikkate alındığında, tarım ve hizmet sektörleri dâhil tüm sektörler içinde tekstil ve hazır giyim sektörlerinde yaklaşık %12 civarında bir istihdam sağlanmaktadır. Kayıtlı-kayıtsız çalışanlarla birlikte 450.000 kişi tekstil sanayinde, 1.500.000 kişi de hazır giyim sanayinde olmak üzere, tekstil ve hazır giyim sektörlerinde toplam 2.000.000 civarında kişinin çalıştığı tahmin edilmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı verilerine göre tekstil sektöründe en büyük istihdam (50–249 çalışanı olan) orta ölçekli işyerlerinde

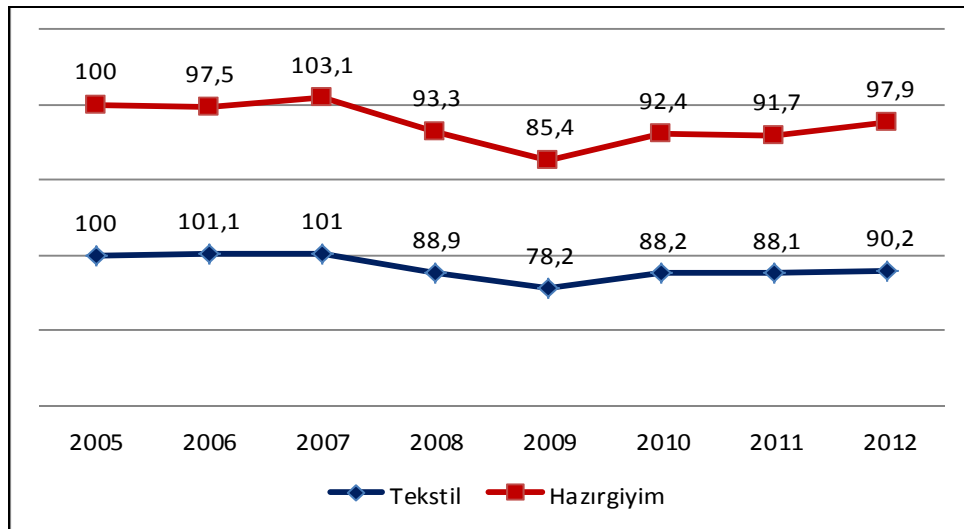
sağlanırken hazır giyim sektöründe istihdam (50 çalışanın altında olan) küçük ölçekli işyerlerinde yoğunlaşmaktadır[3].

2.6. Sektörün Üretim Endeksi

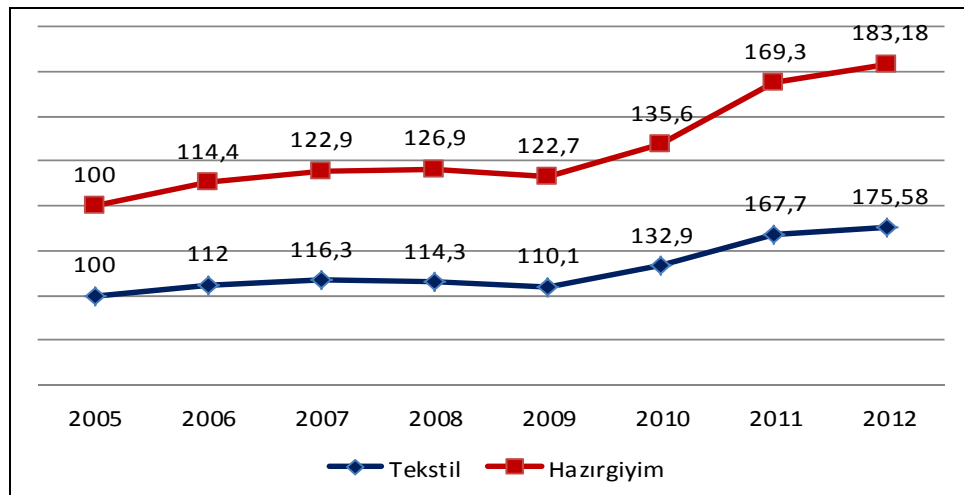
2008–2009 krizinde üretimde olan düşüş sonrası 2010 yılında dikkate değer bir toparlanma görülmektedir (Şekil 4.).

2.7. Sektörün Ciroosu

Sektörlerde kaydedilen cirolarda 2009 yılından sonra dikkat çekici bir artış söz konusudur (Şekil 5). İhracata dayalı üretim yapan bu sektörlerde gözlenen bu artışın en önemli sebeplerinden biri Dolar ve Avronun TL karşısında değerlenmesi olarak gösterilebilir[3].

Şekil 4. Yıllara Göre Üretim Endeksi

Şekil 5. Yıllara Göre Ciro Endeksi

2.8. Sektörün AR-GE Faaliyetleri

Dünya genelinde AR-GE harcamaları 1995–2010 yılları arası yaklaşık 3 kat harcamaya ulaşmıştır. AR-GE yapan ülkeler arasında ABD, Kanada, Çin ve Japonya ilk sıralarda yer almaktadır[3]. Milli gelirlerinin %2-3'ünü AR-GE' ye ayıran ABD gibi ülkelerin AR-GE 'ye ayırdıkları payın Türkiye'nin GSMH' sına neredeyse eşit olduğu görülmektedir[3].

Ülkemizde de GSMH'nin içinde AR-GE harcamalarının payı gittikçe artmaktadır. 2007 yılında bu pay %0,76 iken 2009 yılında %0,85 düzeyine çıkmıştır. AB'nin Lizbon Kriterlerine göre bu oranın %3 olması gerekmektedir [3]. TÜİK'in son yayımladığı 2009 yılı verilerine göre imalat sanayi içinde AR-GE harcamalarının oranı tekstil sektöründe %2,46; hazır giyimde %0,62 oranında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinde çalışan AR-GE personeli sayısı bakımından yapılan değerlendirilmede ise tekstilde %3,64, hazır giyimde %1,39 oranında AR-GE personeli istihdamı sağlanmıştır. Sektörün kayıtlı istihdam oranları dikkate alındığında AR-GE personeli açısından bu oranların diğer sektörlerle kıyasla düşük kaldığı söylenebilir[3].

Sektörlerde AR-GE alanında yapılan çalışmalar daha çok nano-teknoloji ile üretilmiş ürünler, fonksiyonel tasarımlar, düşük maliyetli çevreci yaklaşımlar, farklı sektörlerle yönelik yeni teknik tekstillerin geliştirilmesi, geri-dönüşüm ürünlerin teknik tekstillerde değerlendirilmesi gibi konularda çalışmalar yürütülmektedir[3]. T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı kayıtlarına göre 2011 yılında 5746 Sayılı AR-GE Kanunu kapsamında muafiyetlerden yararlanan 14 sektörde faaliyet gösteren 94 firmanın 6'sı tekstil/hazır giyim sektöründe faaliyet göstermektedir. AR-GE merkezi olan 14 sektörde çalışmakta olan 12.321 tam zamanlı AR-GE personelinden 359'u (%3'ü) tekstil sektöründe çalışmaktadır. AR-GE personeli açısından tekstil/hazır giyim sektörü 14 sektörün içinde 7. sırada yer

almaktadır. Tekstil/hazır giyim sektörlerinin üzerinde yer alan diğer sektörler ise otomotiv gibi daha teknoloji yoğun alanlarda faaliyet göstermektedir [3].

3. TEKSTİL SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

Tekstil ve hazır giyim sektörleri verdiği dış ticaret fazlası ile imalat sanayinde ülkemizin mihenk taşlarından birini oluşturmaktadır. Ancak sektöre girdi oluşturan bazı temel hammadde açısından yerli üretim tüketimi karşılamadığından, girdiler açısından dış ticaret açığı olduğu da bir gerçektir.

3.1. Yıllara Göre Tekstil Dış Ticareti

Tablo 1.'de tekstil sektörünün yıllara göre gerçekleşen dış ticaret verileri görülmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye'nin tekstil ihracatının, 2012 yılında 2011 yılına kıyasla %6,39 artarak 9,75 milyar dolar olduğu görülmektedir. 2008 yılı genelinde %6,02 oranında ihracat artışı kaydeden tekstil sektörü, 2009 yılını krizden dolayı %17,31 düşüşle kapatmıştır. Tekstil ihracatı, küresel krizin etkilerinin geçmeye başladığı 2010 yılında %18,15 oranında artarken, 2011 yılı sonunda da artış oranı %22,17'ye ulaşmıştır. Bununla beraber tekstil ihracatı 2012 yılındaki artış oranı hız kesmiştir. 2012 yılında tekstil ihracatının artış hızının azalması, Türkiye genel ihracatı içinde tekstil ihracatının payının %6,90'dan %6,39'a inmesine yol açmıştır. Türkiye'nin tekstil ithalatı ise 2012 yılında 2011 yılına kıyasla %16,34 azalarak 8,85 milyar dolar olmuştur. Sonuç olarak 2012 yılında tekstil sektöründe 9,75 milyar dolar ihracata karşılık 8,85 milyar dolar ithalat gerçekleşmiş ve 0,9 milyar dolarlık bir dış ticaret fazlası verilmiştir. Önceki yıllarda sektörün açık verdiği göz önüne alındığında bu olumlu bir husus olarak değerlendirilmektedir (Tablo 1).

Tablo1. Yıllara Göre Tekstil Dış Ticaret Verileri

	İhracat (1000 ABD doları)	İhracattaki payı (%)	Yıllık değişim (%)	İthalat (1000 ABD doları)	İthalattaki Payı (%)	Yıllık değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi (1000 ABD doları)
2003	3.943.499	8,35		4.665.940	6,73		-722.441
2004	4.952.271	7,84	25,58	5.661.232	5,80	21,33	-708.961
2005	5.477.132	7,45	10,60	5.978.148	5,12	5,60	-501.016
2006	6.146.614	7,19	12,22	6.389.767	4,58	6,89	-243.153
2007	7.355.902	6,86	19,67	8.232.523	4,84	28,84	-876.621
2008	7.798.945	5,91	6,02	7.511.707	3,72	-8,76	287.237
2009	6.449.225	6,31	-17,31	6.442.642	4,57	-14,23	6.582
2010	7.619.613	6,69	18,15	9.260.482	4,99	43,74	-1.640.869
2011	9.309.182	6,90	22,17	10.580.848	4,39	14,26	-1.271.666
2012	9.751.240	6,39	4,75	8.851.481	3,74	-16,34	899.759

3.2.Fasıl Bazında Tekstil Dış Ticareti

Tekstil sektörü 2012 yılı ihracatında örme mensucat başta olmak üzere ev tekstili ürünleri ve halılar en büyük ihracat kalemlerindedir. Pamuklu ve sentetik mensucatta da dış ticaret dengesi pozitif yöndedir. Sektörde pamuk elyaf ve ipliği ile suni-sentetik elyaf ve iplik ise en önemli ithalat kalemlerindedir. Hammadde açısından yün, keten, kenevir ve jüt gibi diğer doğal kaynaklı liflerde de dış ticaret açığı mevcut olup, bu lifler arasında en çok taranmış yün liflerinde açık mevcuttur. Tablo 2,3 ve Şekil 6 ve 7'de fasıl bazında tekstil dış ticaretinin durumu görülmektedir.

2012 yılı; elyaf, iplik, dokuma kumaş, örmekumaş, halı ve dokusuz yüzeyler, keçeler ve vatkalar olarak belirlenen belli başlı tekstil ürün gruplarında ihracat incelendiğinde, halı, örme kumaşlar ile dokusuz yüzeylerde ihracat artarken, elyaf, iplik ve dokuma kumaş ürün gruplarının ihracatında performans kayıpları görülmektedir. Ocak-Aralık 2012 döneminde, 2011 yılının aynı dönemine kıyasla, Türkiye'den %13 oranında düşüşle 660,5 milyon dolar değerinde elyaf, %2,5 düşüşle 1,6 milyar dolar değerinde iplik ve %1,3 oranında düşüşle 2,6 milyardolar dolar değerindeki dokuma kumaş ihracat edilmiştir. Diğer önemli ihracat kalemlerinden örme kumaşların ihracatı %4,1 oranında artarak 1,6 milyar dolara yükselirken, dokusuz yüzeylerin ihracatı %18,9 oranında artarak 356,5 milyon dolara ulaşmıştır. Toplam tekstil ihracatında elyaf ihracatının payı %8,4; iplik ihracatının payı %20,9; dokuma kumaş ihracatının payı %33,2 olarak hesaplanmaktadır. Dokuma kumaşların yanı sıra, konfeksiyon sanayiinin bir diğer temel hammaddesi olan örme kumaşların ihracatının toplam tekstil ihracatındaki payı %20,2 olurken, kullanımları ve dolayısıyla önemleri gün geçtikçe artan dokusuz yüzeyler (non-woven), votka ve keçelerin payı ise %4,5 olarak kayda alınmıştır.

Elyaf, iplik ve dokuma kumaşların alt ürün grupları incelendiğinde 2012 yılında en çok ihracat edilen elyaf türü %2,5 düşüş ve 431,7 milyon dolarlık ihracat değeri ile suni-sentetik devamsız lifler olmuştur. Bunun yanında, pamuk lifleri ihracatında %30,2 ile yüksek oranlı bir düşüş dikkat çekmektedir. Bu yüksek oranlı düşüş sonucunda pamuk elyafı ihracatı 279,8 milyon dolardan 195,2 milyon dolara gerilemiştir. 2012 yılının

Türkiye'den en fazla ihracat edilen iplik çeşidi %4,7 artış ve 568,5 milyon dolarlık ihracat değeriyle suni-sentetik devamsız liflerden ipliklerdir. Aynı dönemde, en fazla ihracat edilen dokuma kumaşlar, %4,7 oranında düşüş ve 1,1 milyar dolarlık ihracat değeri ile pamuklu dokuma kumaşlardır. Ocak-Aralık 2012'de en çok ihracat edilen örme kumaş türü ise %0,7 artış ve 877,6 milyon dolar ihracat değeri ile diğer örme kumaşlardır.

Tablo 2 incelendiğinde tekstil ihracatında ilk sıraları 57 fasıl numaralı halı ve yer döşemeleri; 52 fasıl numaralı pamuk ve pamuktan üretilmiş ürünler; 60 fasıl numaralı örme kumaş; 54 ve 55 fasıl numaralı sentetik lifler ve bu liflerden üretilmiş ürünlerin aldığı görülmektedir. 2009 global krizinde en sert düşüşü gösteren pamuk ve pamuktan üretilmiş ürünlerin ihracatı 2010 ve 2011 yıllarında yükselişe geçmesine 2012 yılında yine önemli derecede düşüşe geçmiştir. Bunun en büyük sebebi, 2011 yılının ikinci yarısından itibaren dünyada ve Türkiye'de pamuk fiyatının düşmesi ve buna bağlı olarak değer bazında kayıp vermesidir. En istikrarlı ihracat kalemi ise 2009 krizinden sonra yükselen bir grafik sergileyen halı ve yer döşemeleri grubu olmuştur.

Tablo 3'te 2003 yılından itibaren ithalatta ilk sıraları 52 fasıl numaralı pamuk ve pamuktan üretilmiş ürünler ile 54 ve 55 fasıl numaralı sentetik lifler ve bu liflerden üretilmiş ürünlerin aldığı görülmektedir. İhracatta olduğu gibi ithalatta da pamuk ve pamuktan üretilmiş ürünlerin ithalatı, pamuk fiyatlarının inişe geçmesiyle 2012 yılında değer bazında oldukça düşmüştür. Ancak sentetik filament liflerin ve bunlardan üretilmiş ürünlerin ithalatı 2009 yılından itibaren hız kesmeden artmaya devam etmiştir.

Şekil 6 da verilen grafikte ise 2012 yılında fasıl bazında tekstil ihracatının durumu görülmektedir. 2012 yılında tekstil ihracatındaki ilk sırayı %20,49 oranı ile halı ve yer döşemeleri almıştır. Ardından %16,02 oranı ile örme mensucat, %15,17 oranı ile sentetik filament ürünler ve %14,14 oranı sentetik stapel ürünlerin geldiği grafikten gözlemlenmektedir.

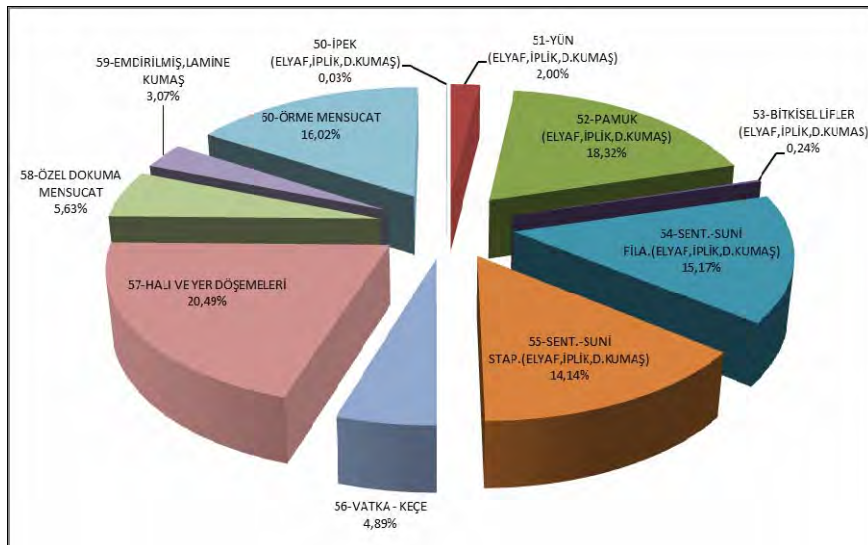
2012 yılı tekstil ithalatında ilk sırayı %27 oranı ile pamuk ve pamuktan üretilen ürünlerin aldığı Şekil 7'deki grafikte görülmektedir. Pamuktan sonra sentetik elyaf ve bunlardan üretilen ürünler ise %50 gibi çok yüksek bir oranda ithalat kalemlerini oluşturmuştur.

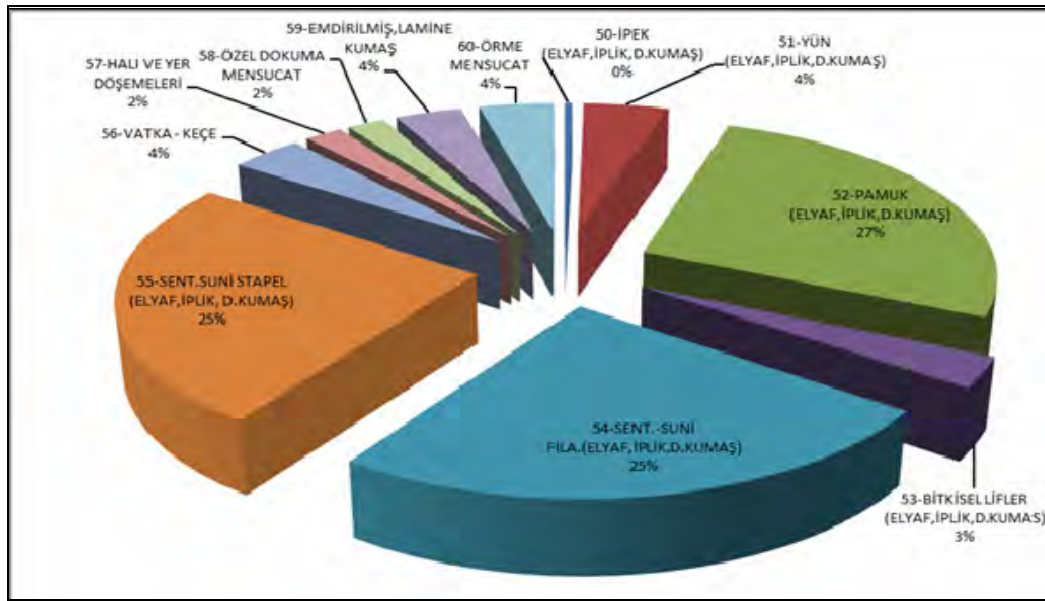
Tablo 2. Fasıllarda Yıllara Göre Tekstil İhracatı (milyar dolar)

Fasıl Grupları	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
50-İpek (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	3,6	6,1	4,6	3,3	3,3	3,4	4,1	3,7	3,5	3,0
51-Yün (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	132,8	167,6	180,2	185,0	229,0	233,0	152,9	173,2	204,2	195,4
52-Pamuk (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	997,3	1.220,0	1.179,6	1.338,3	1.611,3	1.633,7	1.278,5	1.449,2	1.922,1	1.786,1
53-Bitkisel Lifler (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	15,8	17,6	25,1	24,6	31,3	29,5	18,6	21,8	24,8	23,8
54-Sent. Suni Filament Lifler (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	638,8	796,6	894,1	1.036,9	1.256,3	1.336,0	1.075,0	1.249,9	1.446,9	1.479,2
55- Sent. Suni Stapel Lifler (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	767,0	925,4	963,2	1.033,8	1.045,1	1.035,6	948,9	1.120,6	1.334,8	1.378,9
56-Vatka-Keçe	98,2	166,6	178,9	172,7	205,6	221,7	228,0	302,6	406,6	476,8
57-Halı ve Yer Döşemeleri	381,0	517,5	670,0	743,1	992,0	1.158,5	1.075,4	1.266,8	1.601,8	1.997,9
58-Özel Dokuma Mensucat	362,6	454,1	549,7	571,5	654,1	683,5	439,2	479,5	528,8	549,1
59-Emdirilmiş, Lamine Kumaş	202,6	239,1	260,8	284,2	316,1	331,7	250,0	286,7	352,8	299,1
60-Örme Mensucat	343,6	441,8	571,1	753,2	1.011,9	1.132,5	978,7	1.265,9	1.482,8	1.561,9

Tablo 3. Fasıllarda Yıllara Göre Tekstil İthalatı (milyar dolar)

Fasıl Grupları	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
50-İpek (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	11,3	21,3	29,2	30,6	39,5	44,5	32,8	39,9	44,6	35,1
51-Yün (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	341,1	417,4	410,4	420,1	472,7	456,3	308,1	370,0	458,3	401,5
52-Pamuk (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	1.641,5	1.982,2	2.079,3	2.090,2	2.829,5	2.331,9	2.098,7	3.385,8	3.608,9	2.377,5
53-Bitkisel Lifler (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	110,2	164,8	181,0	192,8	188,5	181,8	146,3	257,0	260,7	275,0
54-Sent. Suni Filament Lifler (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	860,9	1.008,2	1.119,6	1.205,8	1.576,3	1.494,5	1.243,6	1.686,0	2.007,4	2.173,3
55- Sent. Suni Stapel Lifler (Elyaf, İplik, Dokuma Kumaş)	951,5	1.173,9	1.137,7	1.349,0	1.879,1	1.695,9	1.520,0	2.089,0	2.467,1	2.223,2
56-Vatka-Keçe	164,6	214,9	264,4	297,0	378,7	416,6	373,0	420,4	419,2	340,0
57-Halı ve Yer Döşemeleri	70,5	114,1	144,7	167,5	192,8	210,3	141,5	181,4	194,1	177,0
58-Özel Dokuma Mensucat	254,3	219,3	235,6	274,0	230,1	186,7	129,4	173,8	198,9	179,8
59-Emdirilmiş, Lamine Kumaş	118,6	166,6	205,8	184,7	221,8	253,8	218,7	285,2	362,5	315,0
60-Örme Mensucat	141,4	178,4	170,6	178,1	223,5	239,3	230,5	372,2	559,1	354,1

Şekil 6. Fasıllarda 2012 Yılı Tekstil İhracatı

Şekil 7. Fasil Bazında 2012 Yılı Tekstil İthalatı

3.3. Ülke Grupları Bazında Tekstil Dış Ticareti

Aşağıdaki tablo ve grafiklerde tekstil dış ticaretinin ülke grupları bazında son durumu verilmiştir.

Tablo 4. Ülke Grupları Bazında 2011-2012 Tekstil İhracat Verileri

Ülke Grupları	2011 (1000 \$)	2011 Tekstil Payı (%)	2012 (1000 \$)	2012 Tekstil Payı (%)	Değişim (%)
AB Ülkeleri	4.228.414	44,17	3.839.619	38,94	-9,19
Eski Doğu Bloku Ülkeleri	1.647.595	17,21	1.795.629	18,21	8,98
Ortadoğu Ülkeleri	1.241.685	12,97	1.326.794	13,46	6,85
Afrika Ülkeleri	798.100	8,34	1.003.924	10,18	25,79
Amerika Ülkeleri	658.773	6,88	710.364	7,20	7,83
Asya ve Okyanusya Ülkeleri	568.302	5,94	599.327	6,08	5,46
Türk Cumhuriyetleri	232.025	2,42	265.956	2,70	14,62
Diğer Avrupa Ülkeleri	30.902	0,32	27.941	0,28	-9,58
Serbest Bölgeler	298.714	3,12	292.088	2,96	-2,22
Toplam Tekstil İhracatı	9.573.377	100	9.860.643	100	3,00

Tablo 4'te görüldüğü gibi ihracatta en büyük payı %38,94 oranı ile AB ülkeleri almıştır. AB ülkelerini %18,21 oranı ile eski Doğu Blok'u ülkeleri ve %13,46 oranı ile Ortadoğu ülkeleri takip etmektedir. 2012 yılının Ocak-Aralık döneminde Türkiye'den AB ülkelerine, diğer Avrupa ülkelerine ve Serbest Bölgelere yapılan tekstil ihracatında %2,22 ile %9,19 arasında değişen oranlarda düşüş görülmüştür. Diğer yandan, Eski Doğu Blok'u ülkeleri, Ortadoğu ülkeleri, Afrika ülkeleri, Amerika ülkeleri, Asya ve Okyanusya ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ve diğer Avrupa ülkelerine Türkiye'den yapılan tekstil ihracatında %5,46 ile %25,79 arasında değişen oranlarda artışlar olmuştur (Tablo 4).

Ocak-Aralık 2012 döneminde gerçekleşen 9,86 milyar dolarlık tekstil ihracatının 3,83 milyar dolarlık kısmı AB ülkelerine yapılmış ve ihracat geçen yıla kıyasla %9,19 oranında azalmıştır. 27 AB ülkesine yönelik tekstil ihracatındaki oransal düşüş, toplam halı grubu hariç tekstil ihracat düşüşününün (%1,2) üzerindedir. Bu düşüş sonucunda 2012 yılında AB ülkelerine yönelik ihracatın Türkiye toplam tekstil ihracatından aldığı pay %44,17'den %38,94'e inmiştir. Rakamlardan görüldüğü üzere, AB ülkelerinin genelinde yaşanan ekonomik durgunluk Türkiye'nin tekstil ihracatına negatif yönde yansımaya devam etmektedir (Tablo 4).

Türkiye'nin ikinci en büyük tekstil ihracat pazarı olan ve Rusya Federasyonu, Ukrayna, Beyaz Rusya, gibi ülkelerin yer aldığı "Eski Doğu Blok'u Ülkeleri" grubuna yönelik tekstil ihracatı, 2012 yılında %8,98 oranında artarak 1,8milyar dolara yükselmiştir. Eski Doğu Blok'u ülkelerinin Türkiye toplam tekstil ihracatından aldığı pay %18,21'e yükselmiştir. 2012 yılının Ocak-Aralık döneminde Ortadoğu ülkelerine, yüksek orandaki halı ihracatının etkisiyle %6,85 artışla 1,32 milyar dolar değerinde tekstil ürünü ihraç edilmiştir. Suudi Arabistan, Irak, İran, İsrail, Kuveyt gibi ülkelerin yer aldığı Ortadoğu ülke grubuna yönelik tekstil ihracatının Türkiye toplam tekstil ihracatından aldığı pay %13,46 düzeyinde olmuştur (Tablo 4).

Cezayir, Libya, Mısır, Tunus, Fas ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nin dâhil olduğu Afrika ülke grubuna 2012 yılının Ocak-Aralık döneminde %25,79 oranında artışla 1 milyar dolar değerinde tekstil ihracatı yapılmıştır. Afrika ülkelerinin Türkiye toplam tekstil ihracatından aldığı pay, %10,18 olmuştur. En yüksek oranlı ihracat artışına söz konusu ülke grubunda ulaşılmıştır. ABD, Kanada, Brezilya ve Meksika gibi Amerika kıtasında yer alan ülkelere oluşan Amerika ülke grubuna yönelik tekstil ihracatı, 2012 yılında %7,83 oranında artışla 710,3 milyon dolara yükselmiştir. Amerika ülke grubuna yönelik ihracatın toplam tekstil ihracatından aldığı pay ise %7,2 seviyesine çıkmıştır (Tablo 4).

2012 yılında Japonya, Çin, Hong Kong, Hindistan gibi ülkelerin yer aldığı Asya ve Okyanusya ülkelerine yönelik ihracat, %5,46 oranında artışla 599,3 milyon dolara yükselmiştir. Bu artış neticesinde, Asya ve Okyanusya ülke grubunun toplam tekstil ihracatındaki payı %6,08'e yükselmiştir. Ocak-Aralık 2012

döneminde Serbest Bölgelere yapılan tekstil ihracatı ise %2,22 oranında düşüşle 292 milyon dolar seviyesine inmiştir. Bu düşüş sonucunda, söz konusu ülke grubunun tekstil ihracatından aldığı pay %2,96'ya gerilemiştir. Diğer yandan, Azerbaycan, Özbekistan, Kazakistan gibi Türk Cumhuriyetleri'nin yer aldığı ülke grubuna yapılan tekstil ihracatı, 2012 yılının %14,62 oranında artarak 266 milyon dolara yükselmiştir. Türk Cumhuriyetleri'ne yönelik tekstil ihracatının toplam tekstil ihracatından aldığı pay %2,7 seviyesinde olmuştur. Norveç, İsviçre ve KKTC'nin dâhil olduğu diğer Avrupa ülkeleri grubuna yönelik tekstil ihracatı, 2012 yılının Ocak-Aralık döneminde %9,58 düşüşle 28 milyon dolara gerilemiştir. Söz konusu ülke grubunun Türkiye toplam tekstil ihracatından aldığı pay %0,3 seviyesindedir (Tablo 4).

2012 yılı tekstil ithalatında 2011 yılına göre ülke grupları bazında genel %1,52 ile %42,06 arasında değişen oranlarda düşmeler olmuştur. Türkiye'nin tekstil ithalatındaki en fazla düşüş %42,06 ile Ortadoğu Ülkeleri ve %40,37 ile Amerika ülke gruplarında gerçekleşmiştir. AB Ülkelerinden yapılan tekstil ithalatı ise diğer ülke gruplarını aksine 2011 yılına göre %2,67 oranında artarak 2012 yılında 2,1 milyar dolara ulaşmıştır (Tablo 5).

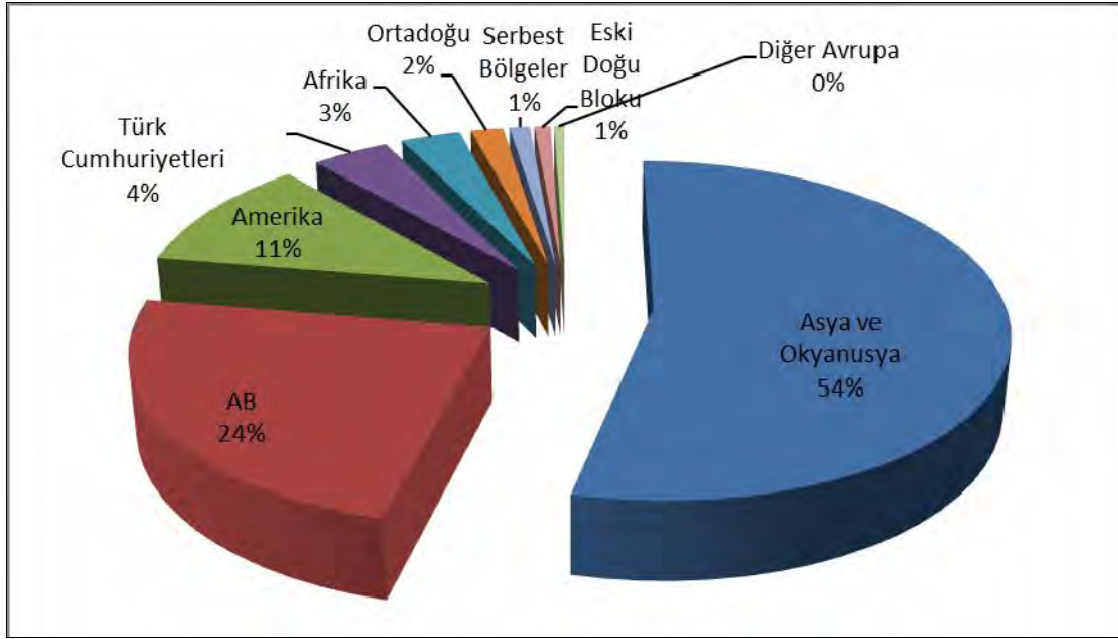
Rusya Federasyonu, Ukrayna, Beyaz Rusya, gibi ülkelerin yer aldığı "Eski Doğu Bloku Ülkeleri" grubundan yapılan tekstil ithalatı bir önceki yıla göre %1,52 gibi çok düşük bir oranda gerileme göstermiştir. Diğer ülke gruplarında ise 2012 yılı toplam tekstil ithalatındaki %16,34 oranındaki gerilemeye çok yakın değerlerde düşmeler gözlenmiştir (Tablo 5).

Tablo 5. Ülke Grupları Bazında 2011-2012 Tekstil İthalat Verileri

Ülke Grupları	2011 (1000 \$)	2011 Tekstil Payı (%)	2012 (1000 \$)	2012 Tekstil Payı (%)	Yıllık Değişim (%)
AB Ülkeleri	2.052.839	19,40	2.107.692	23,81	2,67
Eski Doğu Bloku Ülkeleri	76.705	0,72	75.538	0,85	-1,52
Ortadoğu Ülkeleri	259.503	2,45	150.361	1,70	-42,06
Afrika Ülkeleri	339.713	3,21	279.918	3,16	-17,60
Amerika Ülkeleri	1.622.868	15,34	967.694	10,93	-40,37
Asya ve Okyanusya Ülkeleri	5.656.180	53,46	4.761.252	53,79	-15,82
Türk Cumhuriyetleri	404.793	3,83	363.856	4,11	-10,11
Diğer Avrupa Ülkeleri	58.374	0,55	49.052	0,55	-15,97
Serbest Bölgeler	109.872	1,04	96.117	1,09	-12,52
Toplam Tekstil İthalatı	10.580.848	100	8.851.481	100	-16,34

Ülke grupları bazında tekstil ithalatında ilk sırayı %54 gibi çok yüksek bir oranda Japonya, Çin, Hong Kong, Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Vietnam gibi ülkelerin bulunduğu Asya ve Okyanusya ülke grubu almıştır. Asya ve Okyanusya ülke grubundan yapılan 2012 yılı tekstil ithalatı 4,76 milyar dolar civarındadır. AB Ülke grubu ise 2,1 milyar dolarlık 2012 yılı ithalatı ve %24'lük bir oran ile ithalatta ikinci sırada yer almıştır.

Söz konusu ülke gruplarını %11 ile yaklaşık 1 milyar dolar ithalatın yapıldığı Amerika ülke grubu üçüncü sırada takip etmektedir. Diğer ülke grupları ise Türkiye'nin 2012 yılı tekstil ithalatında yaklaşık %1 ile %3 arasında değişen oranlarda paya sahip olarak gözükmemektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Ülke Grupları Bazında 2012 Yılı Tekstil İthalatı (1000 \$)

3.4. Ülkeler Bazında Tekstil Dış Ticareti

Tablo 6da tekstil ihracatında ilk on sırayı alan ülkeler bazında son durumu verilmiştir.

Tablo 6. Ülkeler Bazında 2011-2012 Tekstil İhracatı

Ülkeler	2011 (1000 \$)	2011 Tekstil Payı (%)	2012 (1000 \$)	2012 Tekstil Payı (%)	Yıllık Değişim (%)
Rusya Federasyonu	1.058.099	11,05	1.194.544	12,11	12,90
İtalya	829.680	8,67	709.605	7,20	-14,47
Almanya	572.244	5,98	511.049	5,18	-10,69
A.B.D.	427.210	4,46	469.162	4,76	9,82
İngiltere	356.483	3,72	359.386	3,64	0,81
Suudi Arabistan	310.186	3,24	318.500	3,23	2,68
Romanya	318.255	3,32	309.200	3,14	-2,85
İran	336.062	3,51	292.499	2,97	-12,96
Polonya	328.681	3,43	291.067	2,95	-11,44
Bulgaristan	244.426	2,55	275.424	2,79	12,68
Toplam Tekstil İhracatı	9.573.377	100	9.860.643	100	3,00

Ülke bazında incelendiğinde, Ocak-Aralık 2012 döneminde Türkiye'den en fazla tekstil ve hammaddeleri ihraç edilen ülkeler Rusya Federasyonu, İtalya, Almanya, ABD, İngiltere, Suudi Arabistan, Romanya, İran, Polonya ve Bulgaristan olarak sıralanmaktadır. En fazla ihracat yapılan ilk on ülkeden beşine yönelik ihracatta %2,85 ile %14,47 arasında değişen oranlarda düşüş görülürken, diğer dördüne yapılan ihracat %0,81 ile %12,9 arasında değişen oranlarda artışa ulaşmıştır. Türkiye'nin en fazla tekstil ve hammaddeleri ihracatı yaptığı ilk on ülkeden altısı AB ülkesidir. 2012 yılında Rusya'ya tekstil ve hammaddeleri ihracatı %12,9 oranında artışla 1,19 milyar dolara çıkarken, İtalya'ya yönelik ihracat %14,47 düşüşle 709,6 milyon dolara gerilemiştir. İlk on ihracat pazarı içinde en büyük ihracat kaybı İtalya'ya yönelik tekstil ihracatında görülmüştür. Bir diğer önemli tekstil pazarı Almanya'ya ihracat %10,69 düşüşle 511 milyon dolara inmiştir. Rusya'nın Türkiye genel tekstil ihracatındaki payı %12,11, İtalya'nın payı %7,2 ve Almanya'nın payı %5,18 olarak hesaplanmaktadır. Bu üç ülkeyi dördüncü sırada 469,1 milyon dolarlık ihracat rakamı ile ABD ve beşinci sırada 359,3 milyon dolarlık ihracat rakamı ile İngiltere izlemektedir. En büyük iplik pazarı İtalya iken, Rusya en çok dokuma ve örme kumaş ihraç edilen ülkedir. En fazla iplik ihraç edilen ülkeler sırasıyla İtalya, Rusya Federasyonu, İngiltere, Brezilya ve Portekiz olarak sıralanmaktadır. İtalya'ya %24,1 düşüşle 180,1 milyon dolar, Rusya Federasyonu'na %5,9 artışla 123,1 milyon dolar, İngiltere'ye %3,2 artışla 118,3 milyon dolar, Brezilya'ya %69,1 artışla 115,7 milyon dolar ve Portekiz'e %36,4 artışla 95 milyon dolar değerinde iplik ihraç edilmiştir. En fazla dokuma kumaş ihraç edilen ülkeler sırasıyla Rusya Federasyonu, Almanya, İtalya, Romanya ve Fas olarak sıralanmaktadır. Rusya Federasyonu'na gerçekleştirilen dokuma kumaş ihracatı %32,6 artışla 306,2 milyon dolar, Almanya'ya ihracat %14,1 düşüşle 169,8 milyon dolar, İtalya'ya ihracat %14,4 düşüşle 169,7 milyon dolar, Romanya'ya ihracat %1,7 düşüşle 130,7 milyon dolar ve Fas'a ihracat %18,2 artışla 128,3 milyon dolar olmuştur. En çok örme kumaş

ihraç edilen ülkeler Rusya Federasyonu, İtalya, Bulgaristan, Romanya ve Ukrayna olarak sıralanmaktadır.

Ülkeler bazında tekstil ithalatındaki son durum Tablo 7 de verilmektedir.

Tablo 7'de görüldüğü üzere, tekstil ithalatında ilk beş sırayı oluşturan ülkelerin toplamı 2012 yılında tüm ithalatın %49,1'ini oluşturmuştur. 2012 yılında 2011 yılına göre bu ülkelerden yapılan tekstil ithalatı %16,34 oranında düşmüştür. En fazla düşüş ise %47,38 oranı ile A.B.D.'den yapılan tekstil ithalatında olmuştur. A.B.D.'den sonra en fazla düşme %16,1 ile Çin ve %14,11 ile Hindistan'da görülmüştür. Çin'den yapılan tekstil ithalatının 2012 yılında azalmasına rağmen diğer ülkelere oranla çok daha yüksek olduğu açıkça görülmektedir. Çin, %20'lik payı ile 2012 yılı tekstil ithalatında en büyük dilime sahip olmuştur. Diğer ülkeler bazında ise paylar birbirine yakın olup bu ülkelerden yapılan ithalatlar %6 ile %8 arasında değişen oranlara sahiptir. Çin'den yapılan ithalatta 905 milyon dolarla sentetik lifler ve bu liflerden yapılmış tekstil ürünleri ilk sırayı almaktadır. Pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler 207 milyon dolarla ikinci sırayı, örme ürünler 182 milyon dolarla üçüncü sırayı almıştır. İpek ürünleri ise 128 milyon dolarla dördüncü, kaplanmış ve teknik ürünler 121 milyon dolarla beşinci sırada yer almaktadır. A.B.D.'den yapılan ithalatta en büyük payı 658 milyon dolarla pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler almaktadır. Bu ithalat kalemi, A.B.D.'den yapılan ithalatın %90'ını oluşturmaktadır. Sentetik lifler ve bu liflerden yapılmış tekstil ürünleri, 514 milyon dolarla Hindistan'dan, 615 milyon dolarla Endonezya'dan yapılan tekstil ithalatlarının en büyük paylarını karşılamaktadır. Her iki ülkeden yapılan ithalatta bu hammadde ve ürün grupları; Hindistan bazında %75 oranında, Endonezya bazında ise hemen hemen tamamını kapsayacak şekilde %96 oranında paylara sahiptir. İtalya'dan yapılan tekstil ithalatında ilk sırayı 122 milyon dolarla ipek ürünleri, ikinci sırayı 102 milyon dolarla pamuk ürünleri almaktadır.

Tablo 7. Ülkeler Bazında 2011-2012 Tekstil İthalatı

Ülkeler	2011 (1000 \$)	2011 Tekstil Payı (%)	2012 (1000 \$)	2012 Tekstil Payı (%)	Yıllık Değişim (%)
Çin	2.070.000	19,56	1.738.541	19,64	-16,01
A.B.D.	1.384.911	13,09	728.679	8,23	-47,38
Hindistan	801.076	7,57	688.006	7,77	-14,11
Endonezya	652.286	6,16	636.708	7,19	-2,39
İtalya	586.268	5,54	554.214	6,26	-5,47
İlk Beş Ülkenin Toplamı	5.494.540	51,93	4.346.149	49,10	-20,90
Toplam Tekstil İthalatı	10.580.848		8.851.481		-16,34

3.5. İller Bazında Tekstil Dış Ticareti

İller bazında tekstil ihracatı ve ithalatının 2012 yılındaki son durumu Tablo 8 de verilmiştir. Tekstil ihracatında ilk üç sırayı İstanbul, Gaziantep ve Bursa almaktadır. Bu üç il Türkiye tekstil ihracatının yaklaşık %75'ini karşılamaktadır. Kahramanmaraş, Adana, Kayseri, Kocaeli, Denizli, İzmir ve Uşak illeri ise yaklaşık %1 ile %6 arasında değişen oranlarda ihracata katkı sağlayan ilk on ilin içinde yer almaktadırlar. İhracatta ilk üç sırayı alan İstanbul, Gaziantep ve Bursa illerinin tekstil ithalatında da ilk üç sırayı aldığı görülmektedir. Bunlardan İstanbul ve Bursa illerinin tekstil ithalatı, tekstil ihracatından daha yüksek iken Gaziantep ilinin ihracatı, tekstil ithalatından çok daha yüksektir. Tekstil ihracatı ve ithalatında öne çıkan söz konusu illerin coğrafi konumlarına bakıldığında Marmara ve Ege Bölgelerinin ağırlıklı olduğu görülmektedir. Diğer bölgelerde kalan iller ise coğrafi olarak birbirine çok yakın olup komşu durumundadırlar.

Tablo 8 de görüldüğü gibi İstanbul tek başına tekstil ihracatının lokomotifi durumundadır. Tekstil ihracatının yaklaşık %41'ini karşılayan İstanbul ilinde fasıl bazında ilk sıraları 1035 milyon dolarla örme kumaş üretimi, 1188 milyon dolarla sentetik elyaf ve ürünleri, 514 milyon dolarla pamuktan yapılmış ürünler oluşturmaktadır. Gaziantep ilinde ise halı ihracatı 1351 milyon dolarla ilk sırayı alırken 296 milyon dolarla sentetik elyaf ve ürünleri ikinci sırayı, 247 milyon dolarla pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler üçüncü sırayı almıştır. Bursa'da 560 milyon dolarla sentetik elyaf ve ürünleri, 141milyon dolarla pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler, 107milyon dolarla kaplanmış ve teknik ürünler ilk üç sırayı almıştır. Diğer

illere bakıldığında ise Kahramanmaraş'ta 230 milyon dolarla pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler, Adana'da 240milyon dolarla sentetik elyaf ve ürünleri, Kayseri'de 135dolarla pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler, Kocaeli'nde 152 milyon dolarla kaplanmış ve teknik ürünler, Denizli'de 102milyon dolarla pamuk ve pamuktan yapılmış ürünler, ihracatta ilk sırada yer almıştır.

4. HAZIR GIYİM ve KONFEKSİYON SEKTÖRÜ DIŞ TİCARETİ

Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü, 2012 Ocak-Eylül döneminde ihracatı%6,5 oranında azalan otomotiv endüstrisi ve ihracatı %8,6 oranında artan kimyevi maddeler ve mamulleri sektörlerinin ardından, en fazla ihracat yapan üçüncü sektör konumundadır.

4.1. Tekstil Sektörü İle Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektörünün İlişkisi

Aşağıda verilen grafiklerde konfeksiyon sektörü ihracat ve ithalatının tekstil sektörü ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Bunun en büyük nedeni ise tekstil sektörünün, konfeksiyon sektörü için hammadde tedarikçisi olmasıdır (Şekil 9 ve 10).

İhracatta görülen düzenli paralellik, ithalatta aynı düzenli seyri göstermemiştir. Tekstil sektörü ithalatı dalgalı bir seyir izlerken, konfeksiyon sektörü ithalatı hammadde ve yardımcı malzeme ihtiyacını iç piyasalardan sağladığı için daha yatay ve düzgün bir seyir izlemiştir (Şekil 9 ve10).

Tablo 8. İller Bazında 2012 Yılı Tekstil İhracat-İthalat Verileri

	İhracat (1000\$)	İhracattaki Payı (%)	İthalat (1000\$)	İthalattaki Payı (%)
İstanbul	4.033	40,90	4.054	45,80
Gaziantep	2.282	23,14	842	9,51
Bursa	1.017	10,31	1.254	14,17
K.Maraş	565	5,73	602	6,81
Adana	396	4,01	517	5,84
Kayseri	316	3,20	178	2,01
Kocaeli	252	2,55	112	1,26
Denizli	211	2,14	390	4,40
İzmir	157	1,60	265	2,99
Uşak	68	0,69	77	0,87
Diğer İller	565	5,73	561	6,34
Toplam	9.861	100,00	8.852	100,00

Şekil 9. Tekstil ve Konfeksiyon İhracatının Yıllara Göre Değişimi

Şekil 10. Tekstil ve Konfeksiyon İthalatının Yıllara Göre Değişimi

4.2. Yıllara Göre Hazır Giyim ve Konfeksiyon Dış Ticareti

2012 Ocak-Aralık döneminde Türkiye'den 15,77 milyar dolar değerinde hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapılmıştır. 2011 yılının Ocak-Aralık dönemine kıyasla ihracatta, dolar bazında %0,78 oranında artış meydana gelmiştir (Tablo 9).

2012 yılında hazır giyim sektöründe 15,77 milyar dolar ihracata karşılık, 2,50 milyar dolar ithalat gerçekleşmiş ve 13,26 milyar dolarlık bir dış ticaret fazlası olduğu görülmüştür. Bu rakamlar sektörün 2009 krizi öncesindeki performansını yakaladığını göstermektedir (Tablo 9). İhracat ve ithalat açısından artan bir seyir izleyen konfeksiyon sektörünün 2009 yılında global

krizin etkisiyle %15,62 düşüş ile 12,87 milyara gerilediği, ancak 2010 yılından itibaren toparlanma sürecine girdiği Tablo 9 da görülmektedir.

4.3. Fasıl Bazında Hazır Giyim ve Konfeksiyon Dış Ticareti

Hazır giyim ve konfeksiyon ihracat ve ithalatındaki son durum Tablo 10'da verilmiştir. Türkiye'nin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatında ağırlıklı ürün grubu, örme konfeksiyon mamulleridir. 2012 Ocak-Aralık döneminde örme konfeksiyon mamullerinin toplam hazır giyim ve konfeksiyon ihracatındaki payı %53,44; dokuma konfeksiyon mamullerinin payı %34,47 ve hazır eşyaların payı %12,09 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 9. Yıllara Göre Konfeksiyon Dış Ticareti

	İhracat (1000 \$)	İhracattaki Payı(%)	Yıllık değişim (%)	İthalat (1000 \$)	İthalattaki Payı(%)	Yıllık değişim (%)	Dış Ticaret Dengesi
2003	11.178.370	23,66		406.097	0,59		10.772.273
2004	12.652.587	20,03	13,19	622.574	0,64	53,31	12.030.013
2005	13.422.477	18,27	6,08	751.145	0,64	20,65	12.671.332
2006	13.569.690	15,86	1,10	1.039.973	0,75	38,45	12.529.717
2007	15.577.956	14,52	14,80	1.520.572	0,89	46,21	14.057.384
2008	15.251.171	11,55	-2,10	2.122.526	1,05	39,59	13.128.644
2009	12.868.196	12,60	-15,62	2.020.995	1,43	-4,78	10.847.201
2010	14.205.917	12,47	10,40	2.704.271	1,46	33,81	11.501.647
2011	15.648.661	11,60	10,16	3.165.676	1,31	17,06	12.482.984
2012	15.770.376	10,34	0,78	2.502.448	1,06	-20,95	13.267.927

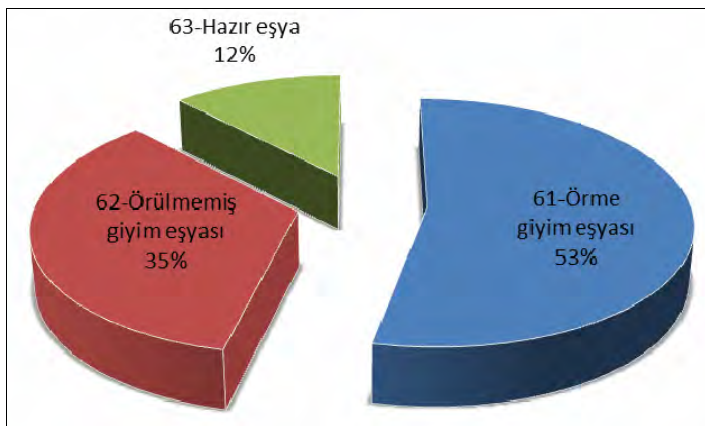
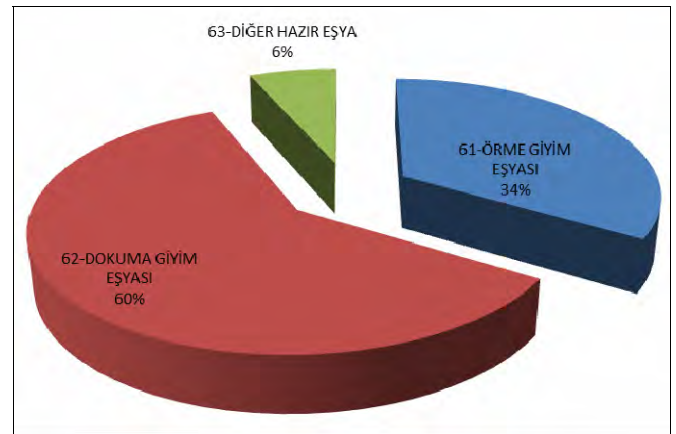
Tablo 10. Fasıll Bazında Konfeksiyon Dış Ticareti (1000\$)

Fasıl Kodu	2011		2012		Değişim (%)	2011		2012		Değişim (%)
	İhracat	Payı (%)	İhracat	Payı (%)		İthalat	Pay (%)	İthalat	Pay (%)	
61-Örme giyim eşyası	8.385.636	53,59	8.427.980	53,44	0,50	1.084.866	34,27	843.894	33,72	-22,21
62-Örülmemiş giyim eşyası	5.124.460	32,75	5.435.871	34,47	6,08	1.874.030	59,20	1.497.868	59,86	-20,07
63-Hazır eşya	2.138.565	13,67	1.906.524	12,09	-10,85	206.780	6,53	161.187	6,44	-22,05
Toplam	15.648.661	100	15.770.376	100	0,78	3.165.676	100	2.502.448	100	-20,95

2012 yılında 2011 yılına göre; hazır giyim ve konfeksiyonun üç temel ürün grubundan dokuma konfeksiyon mamulleri ihracatında %6,08 ve örme konfeksiyon mamulleri ihracatında %0,5 artış olurken ev tekstillerinin dahil olduğu diğer hazır eşya ürün grubu ihracatında %10,85 azalma olmuştur. Budönemde, 8,4 milyar dolarlık örme konfeksiyon mamulü ihraç edilirken, dokuma konfeksiyon mamulleri ihracatı gösterdiği artışla 5,4 milyar dolara yükselmiştir. Hazır eşya ihracatı ise önemli bir düşüş göstererek 2,14 milyardan 1,9 milyar dolara gerilemiştir. Hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe fasıl bazında dış ticaret dengesi pozitif olup bütün ürün gruplarında ihracat ve ithalat arasındaki fark oldukça fazladır. Dokuma konfeksiyon mamullerinin dahil olduğu örülmemiş giyim eşyalarının ithalatta ilk sırayı aldığı görülmektedir (Tablo 10).

Şekil 11 de verilen grafikte 2012 yılı hazır giyim ve konfeksiyon ihracatında en büyük kalemi örme ürünlerin oluşturduğu görülmektedir. 2012 yılında hazır giyim ihracatında bu gruptaki en büyük payı 3 milyar dolarla örülmüş fanila, tişört ve iç giyim almıştır. Bunun dışında 1 milyar doların üzerinde ihracatın yapıldığı diğer hazır giyim ürünleri arasında bayan/erkek/çocuk pantolon, tulum ve şort; örülmüş kazak, süveter, hırka, yelekler ile külotlu, kısa-uzun çoraplar ve soketler yer almaktadır.

İthalatta ise bayan/erkek/ çocuk dış giyim (pardösü gibi), örülmüş ve örülmemiş eldiven, papyon, kravat, şal gibi giyim aksesuarları, örülmemiş sutyen, korse ve kuşaklar ön plana çıkmaktadır (Şekil 12).

Şekil 11. Fasıll Bazında Konfeksiyon İhracatı – 2012**Şekil 12.** Fasıll Bazında Konfeksiyon İthalatı - 2012

4.4. Ülke Grupları Bazında Hazır Giyim ve Konfeksiyon Dış Ticareti

AB Ülkeleri ile Serbest Bölgeler dışındaki ülke gruplarına ihracat arttığı Tablo 11’de görülmektedir.

2012 Ocak-Aralık döneminde, Türkiye’den Ortadoğu ülkeleri, Eski Doğu Bloku ülkeleri, Amerika ülkeleri, Diğer Avrupa ülkeleri, Afrika ülkeleri, Türk Cumhuriyetleri ve Asya ve Okyanusya ülke gruplarına yapılan hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı, %0,00 ile %74,34 arasında değişen oranlarda artmıştır. Ancak aynı dönemde AB ülke grubuna ihracat %4,23 oranında ve Serbest Bölgelere ihracat %21,63 oranında azalmıştır (Tablo 11). 15,77 milyar dolarlık Türkiye toplam hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının %75,77’si, diğer bir ifade ile dörtte üçü 27 AB ülkesine yapılmıştır. 27 AB ülkesine yapılan ihracat 2011 yılında 12,48 milyar dolar iken 2012 yılında 11,94 milyar dolara gerilemiştir. Diğer ülke gruplarına ise yapılan ihracatın AB ülkelerine oranla çok düşük kaldığı gözlemlenmektedir.

Tablo 12’de de görüldüğü gibi AB ülkeleri, Eski Doğu Bloku ülkeleri, Amerika ülkeleri, Asya ülkeleri ve Türk Cumhuriyetlerinden yapılan ithalatlarda %5-98 arası düşüş görülürken AB hariç Avrupa ülkeleri, Afrika ülkeleri, Ortadoğu ülkeleri ve Serbest Bölgelerden yapılan ithalatlarda %2-292 arası artış kaydedilmiştir. En fazla artış ise %291,22 ile AB hariç Avrupa ülkelerinden yapılan ithalatta görülmektedir. En fazla düşüş ise %97,79 ile Eski Doğu Bloku ülkelerinden yapılan ithalatta söz konusudur.

Hazır giyim ve konfeksiyon ithalatında ülke grubu bazında açık ara farkla ilk sırayı Asya ülkelerinin aldığı görülmektedir. Söz konusu ülke grubundan yapılan ithalat 2012 yılında 2011 yılına göre %27,07 düşüşle 2,4 milyar dolardan yaklaşık 1,8 milyar dolara gerilemiştir. Çin, Hindistan, Bangladeş, Pakistan, Singapur, v.b. dünya tekstil ve konfeksiyon sektöründe üst sıraları alan ülkeler Asya ülkeleri grubu içerisinde yer almaktadır.

Tablo 11. Ülke Grupları Bazında Konfeksiyon İhracatı (1000\$)

Ülke Grupları	2011	Payı (%)	2012	Pay (%)	Değişim (%)
AB Ülkeleri	12.476.750	79,73	11.948.628	75,77	-4,23
Eski Doğu Bloku Ülkeleri	694.315	4,44	837.966	5,31	20,69
Ortadoğu Ülkeleri	919.304	5,87	1.165.600	7,39	26,79
Afrika Ülkeleri	390.938	2,50	543.272	3,44	38,97
Amerika Ülkeleri	514.690	3,29	536.600	3,40	4,26
Asya ve Okyanusya Ülkeleri	158.163	1,01	179.286	1,14	13,36
Türk Cumhuriyetleri	149.666	0,96	260.933	1,65	74,34
Diğer Avrupa Ülkeleri	129.323	0,83	129.323	0,82	0,00
Serbest Bölgeler	215.352	1,38	168.767	1,07	-21,63
Toplam İhracat	15.648.502	100,00	15.770.376	100,00	0,78

Tablo 12. Ülke Grupları Bazında Konfeksiyon İthalatı (1000\$)

Ülke Grupları	2011	Payı (%)	2012	Pay (%)	Değişim (%)
AB Ülkeleri	448.594	14,18	423.244	16,92	-5,65
Eski Doğu Bloku Ülkeleri	25.540	0,81	563	0,02	-97,79
Ortadoğu Ülkeleri	41.785	1,32	42.645	1,71	2,06
Afrika Ülkeleri	136.928	4,33	151.935	6,07	10,96
Amerika Ülkeleri	25.021	0,79	21.765	0,87	-13,01
Asya ve Okyanusya Ülkeleri	2.415.399	76,35	1.761.585	70,43	-27,07
Türk Cumhuriyetleri	10.085	0,32	4.443	0,18	-55,95
Diğer Avrupa Ülkeleri	7.974	0,25	31.197	1,25	291,22
Serbest Bölgeler	52.399	1,66	63.780	2,55	21,72
Toplam İthalat	3.163.726	100,00	2.501.158	100,00	-20,94

4.5. Ülkeler Bazında Hazır Giyim ve Konfeksiyon Dış Ticareti

Türkiye'den en fazla hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapılan ülkeler Almanya, İngiltere, İspanya, Fransa, Hollanda, İtalya, ve Danimarka olarak sıralanırken; bu ülkelerin yanısıra Irak, Polonya, Suudi Arabistan, Ukrayna, Kazakistan, Cezayir, Birleşik Arap Emirlikleri, Libya ve Estonya, 2012 Ocak-Eylül döneminde yüksek oranlı ihracat artışları ile öne çıkan ülkeler olmuşlardır. Tablo 13'te görüldüğü gibi hazır giyim ve konfeksiyon ihracatında ilk beş sırayı alan ülkelerin toplamı 2012 yılında 2011 yılına kıyasla %5,38 düşerek 9,4 milyar dolardan 8,9 milyar dolara gerilemiştir. Söz konusu beş ülkenin 2012 yılı ihracatındaki payı ise %56,21 oranındadır.

Hazır giyim ve konfeksiyon ihracatında %22'lik payı ile ilk sırada yer alan Almanya'ya 2012 yılında 2011'e göre %12,27 düşüşle 3,4 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmiştir. İngiltere ve İspanya'ya yapılan ihracat artarken Fransa ve Hollanda'ya yapılan ihracatta düşüş görülmüştür. En fazla düşüş ise %18,92 ile Fransa'ya gerçekleştirilen ihracatta olmuştur.

Tablo 14'te hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe en fazla ithalat yapılan ilk beş ülke ile ilgili veriler gösterilmiştir. Tablo 14'e göre ithalatta ilk sırayı 861 milyon dolarla Çin almıştır. Çin'den sonra en fazla ithalat yapılan ülke ise 541 milyon dolarla Bangladeş'tir. Söz konusu ülkelerin hepsinde de ithalat 2012 yılında 2011 yılına göre %8-42 arasında değişen oranlarda düşüş göstermiştir. En fazla düşüş %41,64 ile Hindistan'dan yapılan ithalatta olmuştur.

Söz konusu ülkelerin hazır giyim ve konfeksiyon ithalatındaki 2012 yılı toplam payı bir önceki yıla göre

%25,29 düşüşle %68,30'a gerilemiş ve 2012 yılında ilk beş ülkeden 1,7 milyar dolarlık ithalat yapılmıştır. Hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe en fazla ithalat yapılan ülkelerin payları açısından Çin %34 ile ilk sırayı, Bangladeş %22 ile ikinci sırayı alırken bunları %6 ile İtalya, %4 ile Hindistan ve %2 ile Vietnam takip etmektedir.

4.6. İller ve Bölgeler Bazında Hazır Giyim ve Konfeksiyon İhracatı

Şekil 13'de verilen grafik üzerinde de görüldüğü gibi Türkiye'de en fazla hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapan iller sırasıyla İstanbul, İzmir, Denizli, Bursa ve Tekirdağ illeridir. Söz konusu beş il ülkenin toplam ihracatının %93'ünü karşılamaktadır.

Bölgeler bazında hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının durumu Şekil 14'de verilen grafikte gösterilmiştir. 2012 Ocak-Aralık döneminde Türkiye'den yapılan toplam 15,77 milyar dolar değerinde ihracatın %75'lik kısmı İstanbul'dan gerçekleştirilmiştir. Bursa'dan yapılan ihracatın %4'lük payı, Tekirdağ'dan yapılan ihracatın %1'lik payı ve diğer bölge illerinin payı da dikkate alındığında %81'lik pay ile Marmara Bölgesinden yapılan ihracat, Türkiye toplam hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının beşte dördünden fazlasına karşılık gelmektedir. Diğer yandan İzmir'den yapılan %7'lik pay, Denizli'den yapılan %6'lık pay ve bölgedeki diğer illerin payı ile Ege Bölgesinin Türkiye toplam hazır giyim ve konfeksiyon ihracatından aldığı pay %15 düzeyindedir. Antalya ile birlikte Akdeniz Bölgesinin hazır giyim ve konfeksiyon ihracatındaki payı %1 olup kalan diğer bölgelerin payı %3 düzeyinde bulunmaktadır.

Tablo 13. Ülkeler Bazında Konfeksiyon İhracatı (1000\$)

Ülkeler	2011	Payı(%)	2012	Pay(%)	Değişim (%)
Almanya	3.880.298	24,80	3.404.139	21,59	-12,27
İngiltere	2.033.869	13,00	2.191.230	13,89	7,74
İspanya	1.346.032	8,60	1.415.986	8,98	5,20
Fransa	1.254.173	8,01	1.016.842	6,45	-18,92
Hollanda	854.819	5,46	836.738	5,31	-2,12
Toplamı	9.369.191	59,87	8.864.936	56,21	-5,38
Toplam ihracat	15.648.661	100	15.770.376	100	0,78

Tablo 14. Ülkeler Bazında Konfeksiyon İthalatı (1000\$)

Ülkeler	2011	Payı(%)	2012	Pay(%)	Değişim(%)
Çin	1.172.225	37,03	860.925	34,42	-26,56
Bangladeş	691.918	21,85	541.102	21,64	-21,80
Hindistan	180.221	5,69	105.181	4,21	-41,64
İtalya	152.037	4,80	139.203	5,57	-8,44
Vietnam	89.959	2,84	61.691	2,47	-31,42
Toplamı	2.286.360	72,22	1.708.101	68,30	-25,29
Toplam ithalat	3.165.676	100	2.501.158	100	-20,99

5. TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜ MALİYET BİLEŞENLERİ

Sektörde çeşitli kuruluşların yapmış olduğu anketler neticesinde belirlenmiş maliyet bileşenleri incelendiğinde boya terbiye işletmeleri hariç en büyük maliyet bileşenlerinin hammaddeler (ana madde ve yardımcı maddeler) üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Şekil 15). Bunun yanında esnek ve yoğun sektörler olarak bilinen tekstil ile hazır giyim ve konfeksiyon sektörlerinde personel ve işçilik giderleri ikinci en büyük maliyet kalemleri arasında yer almaktadır[3].

Diğer tekstil işletmelerine kıyasla boya terbiye işletmelerindeki enerji ve amortisman giderlerinin maliyetler içindeki payı yüksektir (Şekil 16). Bu işletmeler büyük makine parkurlarına sahip olup, önemli bir yatırım gerektirmektedir.

Emek yoğun bir sektör olan hazır giyim sektöründe işçilik maliyeti ikinci sırada yer alırken, asıl en büyük maliyet genelde kumaş olan ana madde üzerinde yoğunlaşmaktadır (Şekil 17).

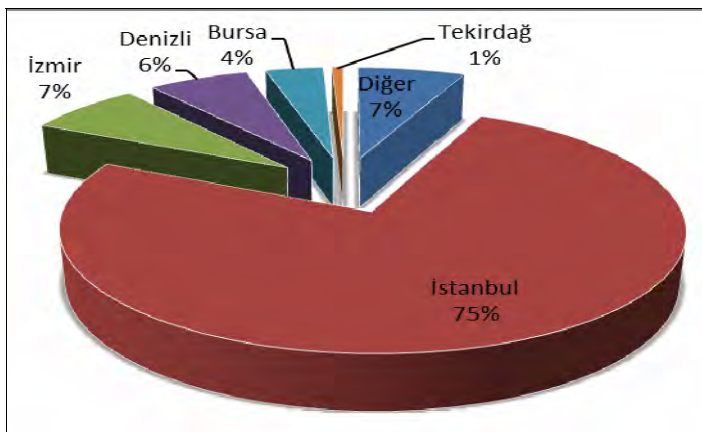
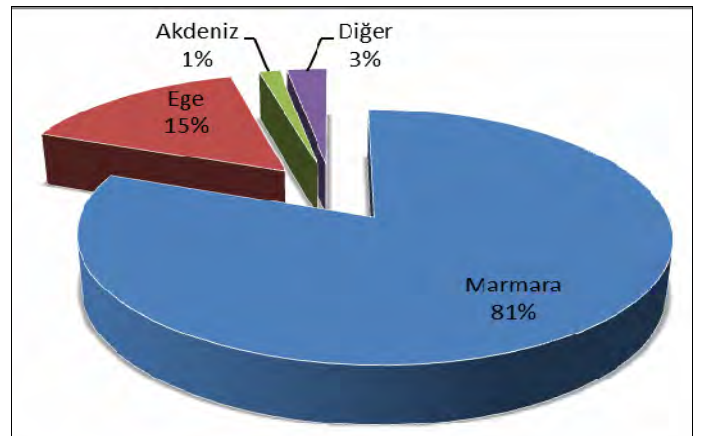
6. TEKSTİL VE KONFEKSİYON SEKTÖRÜ 2013–2023 PROJEKSİYONU

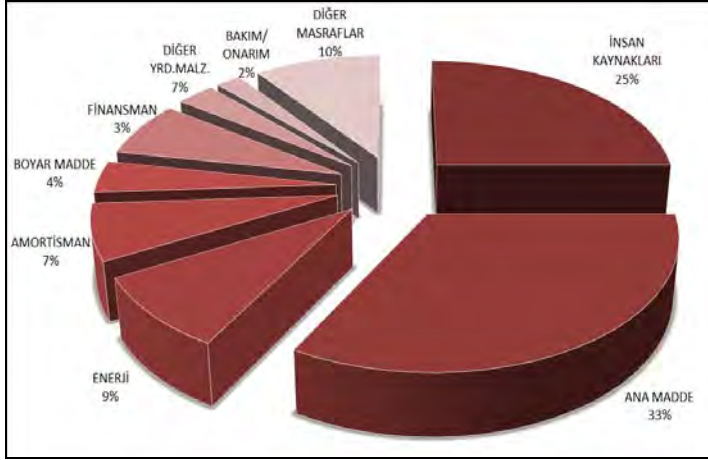
Dünya Ticaret Örgütü tarafından 1995 yılında kabul edilen Tekstil ve Hazır Giyim Anlaşması gereği ticaret

kotalarının kaldırılması 2005 yılı başında uygulamaya geçmiş, bunun sonucu olarak uluslararası pazarlarda kıyasıya rekabetin yaşandığı yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönem özellikle Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sektörleri üzerinde önemli sonuçlar doğurmuştur [3].

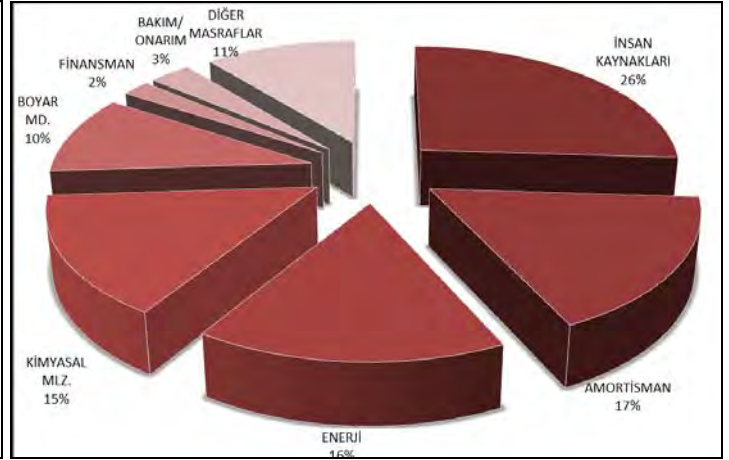
Bu döneme kadar düşük maliyetli ürünler bazında rekabet etmeye çalışan Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sektörleri rekabet alanını değiştirmiş, geleneksel ve basit ürünlerle rekabet etmek yerine, yüksek katma değerli tekstil ürünleriyle ve hazır giyimde markalaşma yolunda daha güçlü bir yapıya dönüşme çabası içerisine girmiştir [3].

Devlet Planlama Teşkilatınca 2006 yılında hazırlanmış Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Tekstil, Hazır giyim ve Konfeksiyon Alt Komisyon Raporunda DTÖ verileri analiz edilerek hazırlanmış 2013 projeksiyonunda, Türk Tekstil Sektörü için 7,6 milyar dolar, hazır giyim sektörü için 25,2 milyar dolar ihracat öngörülmüştür. 2012 yılı tekstil ihracatı 9,86 milyar dolarla şimdiden 2013 projeksiyonu geçerken, 2012 yılında hazır giyimde gerçekleşen 15,77 milyar dolarlık ihracat henüz 2013 projeksiyonundan çok uzak kalmaktadır [3].

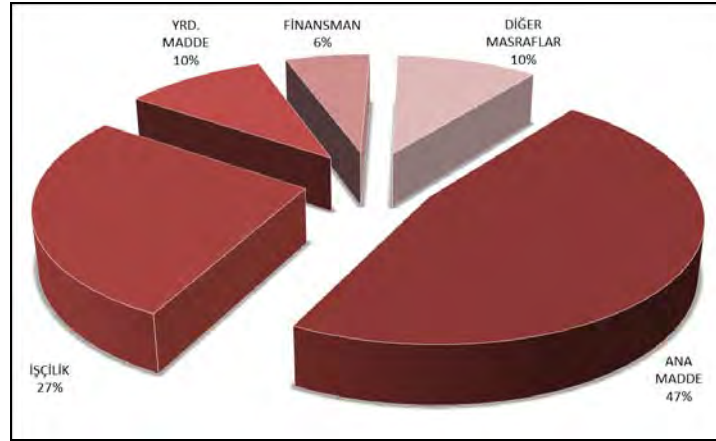
Şekil 13. İller Bazında Konfeksiyon İhracatı**Şekil 14.** Bölgeler Bazında Konfeksiyon İhracatı

Şekil 15. Tekstil Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri[3]

Şekil 16. Tekstil Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri (Boya Terbiye İşletmelerine Özel)[3]

Şekil 17. Konfeksiyon Sektöründe Yaklaşık Maliyet Bileşenleri[3]

KAYNAKLAR

1. Gülerüz, Ö.,(2011), *Küresel Gelişmeler Işığında Türkiye’de Tekstil Sektörü ve Geleceği*, Tezsiz Yüksek Lisans Bitirme Projesi, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Isparta.
2. www.itkib.org.tr/ihracat/DisTicaretBilgileri/raporlar/.../tanitim_teksti.pdf
3. T.C. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2012), *Tekstil, Hazır Giyim, Deri ve Deri Ürünleri Sektörleri Raporu (2012/1)*.
4. www.tuik.gov.tr
5. İTKİB, (2013), *Tekstil Sektörü 2012 Ocak-Aralık İhracat Performans Değerlendirmesi*.
6. İTKİB, (2012), *Hazır Giyim ve Konfeksiyon Sektörü 2012 Ocak-Eylül İhracat Performans Değerlendirmesi*.
7. İTKİB, (2006), *2003, 2004, 2005 Yıllık Tekstil, Konfeksiyon İstatistikleri*.